

بررسی اثر جای بر تغییر رنگ کامپوزیت‌های سایلوران و متاکریلات بیس

دکتر هاله حشمت^۱ - دکتر مروارید حاجیان^۲ - دکتر مریم حوریزاد گنجکار^۱ - دکتر منصوره امامی ارجمند^۳

۱- استادیار گروه آموزشی دندانپزشکی ترمیمی دانشکده دندانپزشکی دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران

۲- دندانپزشک

۳- رزیدنت گروه آموزشی دندانپزشکی ترمیمی دانشکده دندانپزشکی دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران

چکیده

زمینه و هدف: امروزه یکی از مشکلات رایج در دندانپزشکی ترمیمی، رنگ پذیری و عدم ثبات رنگ ترمیم‌های همرنگ به دنبال مصرف نوشیدنی‌های رنگی می‌باشد. کامپوزیت‌های P90 که از دو جزء Oxirane و Siloxane تشکیل شده‌اند با هدف کاهش انقباض ناشی از پلی‌مریزاسیون ارائه شده‌اند. هدف از این مطالعه بررسی اثر جای بر تغییر رنگ کامپوزیت‌های P90 و Z250 به روش اسپکتروفوتومتری می‌باشد.

روش بررسی: در این مطالعه تجربی بیست عدد دیسک کامپوزیتی از دو نوع رزین کامپوزیت P90 و Z250 در مولدهای فلزی آماده شده و توسط دستگاه لایت کیور LED کیور شدند. پس از نگهداری نمونه‌ها به مدت ۲۴ ساعت جهت تکمیل پلی‌مریزاسیون در آب مقطر ۳۷ درجه سانتی‌گراد، رنگ نمونه‌ها توسط دستگاه اسپکتروفوتومتر در ابتدای کار و بعد از پنج روز نگهداری در محیط آب و جای اندازه‌گیری شد.

نتایج توسط آزمون‌های Independent sample t.test و Two way ANOVA مورد ارزیابی قرار گرفت.

یافته‌ها: میزان تغییر رنگ دو کامپوزیت P90 و Z250 پس از قرارگیری در محیط آب مقطر نسبت به رنگ سنجی اولیه از لحاظ آماری معنی‌دار نبود. ($P > 0/05$)، میزان تغییر رنگ هر دو نوع کامپوزیت پس از نگهداری در محیط جای نسبت به اولیه به طور معنی‌داری افزایش پیدا کرد ($P < 0/05$) و از این میان میزان رنگ‌پذیری کامپوزیت Z250 در جای با اختلاف معناداری بیشتر از P90 بود ولی در محیط آب مقطر P90 تغییر رنگ بیشتری از Z250 نشان داد.

نتیجه‌گیری: با توجه به محدودیت این مطالعه، کامپوزیت Z250 میزان تغییر رنگ بیشتری پس از قرارگیری در محیط جای نسبت به کامپوزیت P90 دارد.

کلید واژه‌ها: کامپوزیت با انقباض کم - ثبات رنگ - جذب رنگ - اسپکتروفوتومتر

پذیرش مقاله: ۱۳۹۱/۱۰/۲۱

اصلاح نهایی: ۱۳۹۱/۹/۲۱

وصول مقاله: ۱۳۹۱/۳/۲

نویسنده مسئول: دکتر مریم حوریزاد گنجکار، گروه آموزشی دندانپزشکی ترمیمی دانشکده دندانپزشکی دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران

e.mail:mahoorizad@yahoo.com

مقدمه

رنگ طبیعی دندانها و تعویض ترمیم‌های همرنگ تغییر رنگ یافته است. (۳)، تغییر رنگ کامپوزیت‌ها تحت تأثیر عوامل داخلی و خارجی است. تغییر رنگ با منشا داخلی، ناشی از تغییرات در ماتریکس رزینی و حدفاصل ماتریکس و فیلر است که با گذشت زمان در طی Aging صورت می‌گیرد. عوامل خارجی توسط اتصال یا نفوذ یک منبع رنگی مثل چای، قهوه، غذا و سیگار می‌باشد. (۴)، ساختار کامپوزیت‌ها

در سالهای اخیر کاربرد ترمیم‌های کامپوزیتی به موازات افزایش خواست بیماران برای ترمیم‌های زیبایی و از سویی بهبود ویژگی‌های کامپوزیت‌ها همراه با استحکام باندینگ رو به افزایش است. (۱)، امروزه یکی از مشکلات رایج در دندانپزشکی ترمیمی، رنگ‌پذیری و عدم ثبات رنگ ترمیم‌های همرنگ به دنبال مصرف نوشیدنی‌های رنگی می‌باشد. (۲)، تا حدی که یکی از اهداف مهم دندانپزشکی ترمیمی، بازسازی

دستگاه LED (Star light pro, Italy) با شدت ششصد میلی وات بر سانتی متر مربع کیور شدند. (شدت دستگاه به کم رادیومتر پس از تهیه هر نمونه بررسی می شد). تمام سطوح نمونه ها (سطوح فوقانی، تحتانی و جانبی) توسط دیسک پرداخت Soflex (3M ESPE) از دیسک زیر تا نرم با زبری چهار هزار گریت با هدف به دست آوردن سطوح یکسان و حذف هرگونه آلودگی احتمالی و لایه کیور شده به واسطه اکسیژن، با استفاده از هندپیس با سرعت کم پرداخت شدند. پس از آن نمونه ها به مدت ۲۴ ساعت جهت تکمیل پلی مریزاسیون در آب مقطر ۳۷ درجه سانتی گراد نگهداری گردیدند. رنگ سنجی اولیه همه نمونه ها توسط دستگاه اسپکتروفوتومتر انجام شد. در مرحله بعد هر گروه به طور تصادفی به دو گروه پنج تایی به منظور نگهداری در محیط آب و در محیط چای به مدت پنج روز تقسیم شدند. جهت تهیه محیط ذخیره سازی چای، یک عدد چای کیسه ای (Lipton, England) در داخل دویست میلی لیتر آب جوش به مدت دو دقیقه قرار گرفت و پس از خارج کردن کیسه چای حجم محلول مجدداً به دویست میلی لیتر رسانده شد. جهت تهیه محیط ذخیره سازی آب برای گروه شاهد، از آب مقطر با درجه حرارت ۵۵ درجه سانتی گراد استفاده گردید.

نمونه ها در داخل محلولهای نامبرده در ظروف دربسته جهت جلوگیری از تبخیر محلولها، در داخل انکوباتور با دمای ۳۷ درجه سانتی گراد به مدت پنج روز نگهداری شدند. (۵) محلولها هر ۲۴ ساعت یک بار تعویض گشتند. سپس نمونه ها از داخل محلولها خارج شده و جهت شستشو ابتدا هر یک از آنها در داخل ظرف حاوی آب مقطر ده بار تکان داده شدند و بعد در زیر جریان آب مقطر به مدت پنج ثانیه شسته شده و جهت حذف دبری و آلودگی با مسواک نرم تمیز شدند. تمامی نمونه ها توسط دستگاه اسپکتروفوتومتر Sp64rite (USA) تحت رنگ سنجی قرار گرفتند. میزان تغییر رنگ نمونه ها (ΔE) مطابق فرمول $ΔE = [(\Delta L)^2 + (\Delta a)^2 + (\Delta b)^2]^{1/2}$ محاسبه شد. نتایج توسط آزمونهای آماری Two-way ANOVA به منظور بررسی نتایج میان کامپوزیت های مختلف و Independent sample t test برای بررسی داده های قبل و بعد از تغییر رنگ هر کامپوزیت، مورد ارزیابی قرار گرفتند. ($P < .05$)

و ویژگیهای فیلر آنها می تواند بر جذب خارجی رنگ دانه ها مؤثر باشد. (۵)، در حال حاضر با هدف بهبود عملکرد کلینیکی، کامپوزیت های جدیدی مانند P90 که از دو جزء ساختمانی Siloxane (عامل هیدروفوب کننده) و Oxirane (عامل کاهنده انقباض) تشکیل شده است، ارائه شده اند.

ساختمان P90 متشکل از مونومرهای حلقوی می باشد که هنگام پلی مریزاسیون، حلقه مونومرها باز شده و به صورت خطی و صاف با فاصله بسیار کم در کنار یکدیگر قرار می گیرند. این امر به طور قابل ملاحظه ای موجب کاهش انقباض در مقایسه با کامپوزیت های متاکریلاتی که از ابتدا مونومر خطی دارند، می شود. از آنجا که ترکیب P90 دارای هیدروفوبیسیسته بیشتری نسبت به کامپوزیت های معمول مانند Z250 می باشد، انتظار می رود که جذب رنگ کمتری نسبت به آنها داشته باشد. (۶)

مطالعات بسیاری روی ویژگیهای مکانیکال و اپتیکال کامپوزیت P90 و مقایسه آن با کامپوزیت های معمول انجام پذیرفته است. (۷-۸)، Furuse AY ثبات رنگ کامپوزیت P90 را در مقایسه با گروه دیگری از کامپوزیت های معمول پس از Aging با استفاده از دستگاه اسپکتروفوتومتر بررسی کرد و از این میان بیشترین ثبات رنگ را در اثر Aging در کامپوزیت P90 مشاهده کرد. (۲)

هدف از این مطالعه بررسی آزمایشگاهی اثر چای بر تغییر رنگ کامپوزیت های Filtek Silorane (3M ESPE, USA 9999) و Z250 (3M ESPE, USA) به وسیله دستگاه اسپکتروفوتومتر Sp64rite (USA) می باشد.

روش بررسی

این مطالعه به صورت تجربی و بر روی مدل آزمایشگاهی انجام شد. از هر نوع کامپوزیت P90 و Z250 که ویژگی و ترکیبات هریک در جدول ۱ ذکر شده است، ده نمونه به قطر ده میلی متر ارتفاع دو میلی متر و به رنگ A3 تهیه شد. مقدار کافی از کامپوزیت های مورد نظر را درون مولد قرار داده و سپس توسط لام شیشه ای به ضخامت یک میلی متر، از هر دو طرف مولد فشرده گردید تا از احتباس هوا و هرگونه ناصافی در سطح جلوگیری شود. سپس نمونه ها در هر سمت به مدت صدویست ثانیه به روش همپوشانی توسط

جدول ۱: نوع و ترکیبات کامپوزیت های مورد استفاده

نوع کامپوزیت	کارخانه سازنده	رزین	فیلر	درصد وزنی درصد حجمی	اندازه فیلر
P90	3MESPE, st. Paul, MN, USA	Silorane	Quartz, Yttrium fluoride	٪۷۶	۱/۷ - ۰/۰۴ میکروگرم
Z250	3MESPE, st. Paul, MN, USA	Bis-GMA, Bis-EMA, UDMA, TEGDMA	Zirconia, silica	٪۶۰	۰/۰۱ - ۳/۵ میکروگرم

یافته‌ها

به رنگ اولیه آن به طور معنی‌داری افزایش پیدا کرد. (P < ۰/۰۵)، همچنین رنگ کامپوزیت Z250 پس از قرارگیری در محیط چای نسبت به رنگ اولیه آن تغییر یافت که این اختلاف از لحاظ آماری معنی‌دار بود. (P < ۰/۰۵)، (جدول ۲) میزان تغییر رنگ کامپوزیت Z250 در محیط چای نسبت به P90 بیشتر بود. این تفاوت از لحاظ آماری معنی‌دار بود. (p=۰/۰۴) (جدول ۳)

آنالیز آماری Independent sample t و 2 way ANOVA test نشان داد که میزان تغییر رنگ هر دو نوع کامپوزیت P90 و Z250 پس از قرارگیری در محیط آب مقطر نسبت به رنگ سنجی اولیه از لحاظ آماری معنی‌دار نبود (P > ۰/۰۵). در مقایسه دو نوع کامپوزیت، P90 در محیط آب مقطر تغییر رنگ بیشتری نسبت به Z250 از خود نشان داد. (p=۰/۰۳) رنگ کامپوزیت P90 پس از قرارگیری در محیط چای نسبت

جدول ۲: میانگین و انحراف معیار ΔE ، دو نوع کامپوزیت در محیط چای و آب مقطر

محیط		کامپوزیت	
ΔE ، محیط چای نسبت به اولیه	P.V	ΔE ، محیط آب نسبت به اولیه	P.V
۶/۹۸±۰/۹۴	P < ۰/۰۵	۱/۶۳±۰/۲۱	P > ۰/۰۵
۱۰/۳۹±۰/۸۳	P < ۰/۰۵	۰/۸۱±۰/۷۷	P > ۰/۰۵

جدول ۳: میانگین و انحراف معیار ΔE ، دو نوع کامپوزیت در محیط چای و آب مقطر

محیط		کامپوزیت	
ΔE ، محیط چای نسبت به اولیه	P.V	ΔE ، محیط آب نسبت به اولیه	P.V
۶/۹۸±۰/۹۴	۰/۰۴	۱/۶۳±۰/۲۱	۰/۰۳
۱۰/۳۹±۰/۸۳		۰/۸۱±۰/۷۷	

بحث

می‌کند. (۵) بر اساس نتایج به دست آمده در این مطالعه، میزان تغییر رنگ هر دو نوع کامپوزیت P90 و Z250 پس از نگهداری در محیط چای قابل توجه و از لحاظ کلینیکال نامطلوب است. (۲/۳) ΔE ، البته میزان تغییر رنگ در کامپوزیت P90 نسبت به کامپوزیت Z250 کمتر و این اختلاف از لحاظ آماری معنی‌دار بود. تغییر رنگ دو نوع کامپوزیت در محیط آب مقطر که

ثبات رنگ یک عامل اساسی برای زیبایی دراز مدت ترمیم‌های هم‌رنگ دندان محسوب می‌شود. تغییر رنگ ترمیم‌های کامپوزیتی اغلب اندیکاسیون اصلی استفاده از آنها را که زیبایی است، نقض می‌کند. از آنجا که رنگ مهم‌ترین جنبه مطلوب ترمیم‌های کامپوزیتی به ویژه در ناحیه قدام است، حفظ این خاصیت زیبایی، طول عمر مفید آنها را تعیین

جذب سطحی باعث تغییر رنگ سطحی کامپوزیت می‌شود. (۱۳-۱۴)، ساختار شیمیایی P90 از دو جزء ساختمانی Oxirane و Siloxane تشکیل شده است. Oxirane عامل کاهنده انقباض و ثبات بیشتر در مقابل نیروهای فیزیکی و شیمیایی می‌باشد. Siloxane به علت آب‌گریز بودن، ویژگی هیدروفوبیسیته بیشتری را در مقایسه با کامپوزیت‌های بیس متیل متاکریلات به آن می‌دهد. (۶)، طبق مطالعات انجام شده مواد هیدروفیل جذب آب بالایی دارند و در نتیجه تغییر رنگ بیشتری توسط مواد رنگی در مقایسه با مواد هیدروفوب از خود نشان می‌دهند. (۵)، بنابراین ویژگی انتظار می‌رود P90 یون‌های رنگی کمتری جذب و دچار تغییر کمتری شود. افزایش هیدروفوبیسیته Silorane موجب کاهش توان اتصال استرپتوکوک‌ها نیز به آنها می‌گردد که این خود می‌تواند خطر پوسیدگی‌های ثانویه را کاهش داده و طول عمر ترمیم را افزایش دهد. (۱۵)

اگر چه تعبیر رنگ دو نوع کامپوزیت در محیط آب مقطر، از لحاظ کلینیکی و آماری شاخص نبود ولی در مقام مقایسه کامپوزیت P90 دچار تغییر رنگ بیشتری شده بود. در تایید نتایج مطالعه حاضر در تحقیقی که توسط Schneider LF و همکاران انجام شد، به مقایسه مقاومت کامپوزیت‌های P90، متاکریلاتی و سیستم Ormocer نسبت به تغییرات سختی سطحی، ثبات رنگ، حلالیت و جذب آب پرداختند. طبق نتایج به دست آمده کامپوزیت‌های سایلوران بیس تغییرات سختی سطحی، حلالیت و جذب آب کمتری نسبت به سایر کامپوزیت‌ها داشتند. اما ثبات رنگ کمتری پس از هفت روز نگهداری در آب در آنها مشاهده شد. لازم به ذکر است که زمان نگهداری در آب مقطر، ۴۸ ساعت از مطالعه حاضر بیشتر بوده و احتمالاً به همین دلیل تغییر رنگ شاخص‌تر صورت گرفته است. (۱۶)

باند کوالانت بین فیلرهای گلاس و ترکیبات مختلف رزینی نیز روی استحکام و ویژگی‌های کامپوزیت بسیار مؤثر است. (۹)، کامپوزیت‌های با ذرات فیلر بزرگتر، بیشتر مستعد تغییر رنگ ناشی از نگهداری در آب نسبت به کامپوزیت‌های دارای فیلر کوچکتر هستند. (۵)، در مطالعه‌ای که Pires-de-Souza و همکاران انجام دادند ثبات رنگ کمتری را در کامپوزیت سایلوران بیس نسبت به کامپوزیت‌های با بیس متیل

به عنوان گروه شاهد در نظر گرفته شد، از لحاظ کلینیکی و آماری شاخص نبود ولی در مقام مقایسه کامپوزیت P90 دچار تغییر رنگ بیشتری شده بود.

سنجش رنگ، پدیده‌ای است که هم بین افراد مختلف و هم در یک فرد در زمانهای مختلف تفاوت می‌کند، در این مطالعه جهت رفع خطاهای چشمی ارزیابی رنگ، با استفاده از اسپکتروفوتومتر (Sp64rite USA) انجام شد که دقت آن در مطالعات مختلف تأیید شده است. (۴-۵)، مدت نگهداری در چای برای تمام نمونه‌ها یکسان و پنج روز در نظر گرفته شد، بر این مبنا که اگر هر فرد به طور متوسط روزانه چهار

فنجان چای بنوشد و متوسط مدت زمان آن یک دقیقه باشد، بدین ترتیب هر ۲۴ ساعت نگهداری در محلول چای معادل یک سال مصرف چای می‌باشد و با توجه به اینکه عمر متوسط ترمیم‌های کامپوزیتی تقریباً پنج سال است، پنج روز نگهداری در چای معادل پنج سال مصرف چای است. برای نزدیک‌سازی شرایط مطالعه به محیط دهان، دمای ۳۷ درجه سانتی‌گراد انتخاب گردید. (۹)، از آنجا که زبری سطحی بر جذب رنگ و ویژگی‌های اپتیکال مؤثر است، همه نمونه‌ها جهت یکسان‌سازی توسط دیسک پرداخت (Soflex 3M ESPE) از دیسک زبر الی نرم پالایش گشتند و سپس رنگ‌سنجی نهایی انجام شد. (۱۰)

تغییر رنگ کامپوزیت‌ها در طول زمان چند متغیره است. عوامل داخلی همان تغییرات شیمیایی در ماتریس رزینی و حد فاصل رزین / فیلر ایجاد می‌شود. در حالی که عوامل خارجی بسته به مقدار جذب عمقی و جذب سطحی رنگ با منشا خارجی دارد و ارتباط با تغذیه و بهداشت بیمار دارد. (۴ و ۱۰)، اما میزان رنگ‌پذیری کامپوزیت رزین‌ها می‌تواند به خصوصیات سطحی، مقدار و اندازه ذرات فیلر و به خصوصیات فیزیکی و شیمیایی ماتریس رزینی نظیر میزان جذب آب و خصوصیات هیدروفیلیک آنها نیز بستگی داشته باشد. (۱۱-۱۲)، در این مطالعه از چای به عنوان نوشیدنی رایج بین ایرانیان، به جهت بررسی جذب رنگ انتخاب گردید. معمولاً یون‌های رنگی مانند چای و قهوه طبق پدیده جذب سطحی و جذب عمقی باعث تغییر رنگ سطحی کامپوزیت می‌شود. در حالت جذب سطحی، تغییر رنگ با مسواک زدن تا حدودی از بین می‌رود. یون‌های رنگی چای بیشتر با پدیده

مدت نگهداری در آب به عنوان گروه شاهد در این مطالعه برای بررسی تغییرات رنگ ناشی از افزایش طول عمر کافی نیست و مقدار تغییر رنگ کمتر از حدی به دست آمد که از لحاظ کلینیکال قابل تشخیص باشد ($E < 3.3$)، اما از آنجا که در محیط آب P90 دچار تغییر رنگ بیشتری نسبت به Z250 شده است، این تغییرات قابل بررسی است و انجام مطالعات آتی را بر اساس روشهای استاندارد الزامی می‌کند. همچنین تاثیر محیطهای متفاوت روی تغییر رنگ کامپوزیت باید مورد ارزیابی قرار گیرد.

نتیجه‌گیری

- ۱- کامپوزیت P90 و Z250 پس از نگهداری در چای دچار تغییر رنگ می‌شوند.
- ۲- مقدار تغییر رنگ هر دو نوع کامپوزیت در محیط چای از لحاظ کلینیکی غیرقابل قبول است.
- ۳- کامپوزیت P90 در مقایسه با Z250 جذب رنگ کمتری دارد.
- ۴- کامپوزیت P90 و Z250 پس از نگهداری در آب تغییر رنگ قابل ملاحظه‌ای ندارند اما کامپوزیت P90 در مقایسه با Z250 تغییر رنگ بیشتری دارد.

مطالعات مشاهده کردند. ایشان در بررسیهای میکروراديوگراف مشاهده کردند که ذرات کوارتز در اثر افزایش طول عمر از ماتریس رزینی P90 جدا شده و این شبیه را ایجاد می‌کند که عدم ثبات باند بین فیلرهای کوارتز و سایلن تغییر یافته در کامپوزیت‌های P90 وجود دارد. (۱۲)، ثبات رنگ ارتباط مستقیم با درجه پلی‌مریزاسیون نیز دارد. (۱۷)

Nemati و همکاران در بررسی درجه پلی‌مریزاسیون دو کامپوزیت P90 و Z250 پس از کیورینگ، درجه پلی‌مریزاسیون کمتری را در P90 ها مشاهده کردند. (۱۸)، اما در مطالعه Palin درجه پلی‌مریزاسیون کامپوزیت‌های P90 بعد از ۲۴ ساعت شروع پلی‌مریزاسیون نسبت به Z250 و Z100 ادامه و رو به افزایش است. که این امر به سرعت پلی‌مریزاسیون حلقوی و وجود کاتیون‌های فعال در ۲۴ - ۴۸ ساعت بستگی دارد. (۱۹)، بنابراین می‌توان نتیجه گرفت تغییر رنگ بیشتر P90 در آب نسبت به Z250 در اثر جذب آب بیشتر به ویژه در ۲۴ ساعت اولیه و از بین رفتن بانداکوالانت بین فیلر و ماتریس است. اما از سویی دیگر پلی‌مریزاسیون در P90 ادامه پیدا کرده و ویژگی هیدروفوبیسیته آن جذب رنگ با منشا خارجی را کمتر می‌نماید.

REFERENCES

1. Catelon A, Briso AL, Sundfeld RH, Dos Santos PH. Effect of artificial aging on the roughness and microhardness of sealed composites. *J Esthet Restor Dent*. 2010 Oct;22(5):324-30.
2. Furus AY, Gordon K, Rodrigues FP, Silikas N, Watts DC. Color-stability and gloss-retention of silorane and dimethacrylate composites with accelerated aging. *J Dent*. 2008 Nov, 36(11): 945-52.
3. Perez MM, Ghinea R, Uqarte-Alvan LI, Pulgar R, Paravina RD. Color and translucency in silorane based resin composite compared to universal and nano filled composites. *J Dent*. 2010;38 Suppl 2: e110-6.
4. Mundim FM, Garcia Lda F, Crunivel DR, Lima FA, Bachmann L, Pires-de-souza Fde C. Color stability, opacity and degree of conversion of pre-heated composites. *J Dent*. 2011 Jul, 39 Suppl:e 25-9.
5. Tabatabaie M, Yassini E, Moradian S, Elmamooze N. [Color Stability of composites in different solution. An in vitro study]. *J Islamic Dent Asso*. 2009; 21(1):69-78.(Persian)
6. Weinmann W, Thalacker C, Guggenberger R. Siloranes in dental composites. *Dent Mater*. 2005 Jan;21(1):68-74.
7. Lein W, Vandewalle K. Physical properties of a new silorane -based restorative system. *Dent Mater*. 2010 April; 26(4):337-44.
8. Eick JD, Kotha SP, Chappelow CC. Properties of silorane-based dental resins and composites containing a stress reducing monomer. *Dent Mater*. 2007 Aug;23(8):1011-7.
9. Gular AU, Yilmez F, kulunk T, Guler EK, Kurt S. Effects of different drinks on stainability of

- resin composite provisional restorative materials. *J Prosthet Dent.* 2005 Aug;94(2):118-24.
10. Ghinea R, Ugrate-Alvan L, Yebra A, Pecho OE. Influence of surface roughness on the color of dental-resin composites. *J Zhejiang Univ Sci B.* 2011 Jul;12(7):552-62.
 11. Bagheri R, Burrow MF, Tyas M. Influence of food simulating solutions and surface finish on susceptibility to staining of aesthetic restorative materials. *J Dent.* 2005 May;33(5):389-398.
 12. Pires-de-Souza Fde C, Garcia Lda F, Roselino Lde M, Naves LZ. Color stability of silorane-based composites submitted to accelerated artificial ageing--an in situ study. *J Dent.* 2011 Jul;39 Suppl 1:e18-24.
 13. Duarte S, Botta AC, Phark JH, Sandan A. Selected mechanical and physical properties and clinical application of a new low shrinkage composite restoration. *Quintessence Int.* 2009 Sep;40(8):631-8.
 14. Aquilar FG, Roberti Garcia Lda F, Cruvinel DR. Color and opacity of composites protected with surface sealants and submitted to artificial accelerated aging. *Eur J Dent.* 2012 Jan;6(1):24-33.
 15. Schneider LF, Cavalcante LM, Silikas N, Watts DC. Degradation resistance of silorane, experimental ormocer and dimethacrylate resin based dental composites. *J Oral Sci.* 2011 Dec; 53(4):413-9.
 16. Buegers R, Schneider-Brachert W, Hahnel G. Streptococcal adhesion to novel low shrinkage silorane based restorative. *Dent Mater.* 2009 Feb;25(2):269-75.
 17. Powers JM, Sakaguchi R. Craig's dental material. 13th ed. USA: Mosby; 2012,177-9.
 18. Nemati Anaraki S, Saghiri MA, HajiAbdolvahab R. [Degree of polymerization in Filtek P90 Composite Material Compared To Z250 Using DSC Method (an in vitro study)]. *Res Dent Sci,* 8(3): Autumn 2011;144-9. (Persian)
 19. Palin WM, Fleming GJ, Nathwani H, Burke FJ, Randall RC. In vitro cuspal deflection and microleakage of maxillary premolars restored with novel low-shrink dental composites. *Dent Mater.* 2005 Apr;21(4):324-35.